

μεγάλη επιμέλεια και λεπρότητα, σύμφωνα με το πνεύμα της γερμανικής ζωγραφικής της περιόδου. Στα έργα του αυτά ο Γύζης παρουσιάζεται ένας ικανός αφηγητής, τεχνίτης στη νατουραλιστική περιγραφή, επινοητικός στις κινήσεις και τους συνδυασμούς, δυνατός χρωματιστής και χρησιμοποιεί με προσωπικό τρόπο το φως. Στις λεγόμενες «γερμανικές ήθογραφίες» της περιόδου 1867-1872, ο Γύζης βρίσκεται ακόμα κοντά στις διατυπώσεις των ζωγράφων που σπούδαζαν κοντά στον Piloty. ενώ ταυτόχρονα ασχολείται και μελετά έργα των Όλλανδών του 17ου αιώνα. Το χρώμα του βασίζεται κατά κύριο λόγο στις αποχρώσεις του καφέ και ενδixφέρεται πάνω απ' όλα για την ακαδημαϊκή τελειότητα των μορφών του.

Το ταξίδι του όμως στην Ελλάδα το 1872 στάθηκε αποφασιστικό για την περαιτέρω εξέλιξή του. Ανακαλύπτει τώρα τις πραγματικές διαστάσεις της ελληνικής καθημερινής ζωής και την αφηγείται μ' έναν ζεστό και συναισθηματικό τόνο²²⁹. Έπηρεασμένος από τον φίλο του ζωγράφο Defregger αναπαραστήνει τὰ μακρινὰ γεγονότα της πατρίδας του, συχνά τονίζοντας την καλοσύνη και την πρότητα των ανθρώπινων σχέσεων και υψώνοντάς τα σε ιδεαλιστικά επίπεδα. Τώρα είναι που διαμορφώνεται η εύγενική και άερινη μορφή της «γυναίκας», που εμφανίζεται για πρώτη φορά στο Τάμα (1875). Σημαντικό ρόλο παίζει και το φως, που συχνά επιβάλλει ένα μυστικιστικό χαρακτήρα στην εικόνα. Η χρωματική του κλίμακα ξεκινάει από την ήρεμη έναλλαγή των τόνων ως τις έντονες αντιθέσεις και τις σχεδόν εξπρεσιονιστικές διατυπώσεις.

Έμμανουήλ Λαμπάκης (1859-1909)

Την Ακαδημία του Μονάχου επισκέφτηκε στα 1881 κι ένας άλλος τήνιος καλλιτέχνης ο Έμμανουήλ Λαμπάκης. Ύστερα από πέντε περίπου χρόνια παραμονής του στη βαυαρική πρωτεύουσα επέστρεψε στην Ελλάδα, όπου διορίστηκε καθηγητής το 1903 στην Έδρα της Ίχνογραφίας στη Σχολή Καλών Τεχνών στην Αθήνα. Ασχολήθηκε κατ' αρχήν με τη θρησκευτική ζωγραφική, στην οποία προσπάθησε να εφαρμόσει τις ανανεωτικές αντιλήψεις του Λουδοβίκου Θεόρισου²³⁰. Στα θέματα της καθημερινής ζωής φαίνεται να είναι έπηρεασμένος από τον δάσκαλό του Γύζη, όπως δείχνει το έργο του Το τάμα (1890) των Συλλογών του Ίδρύματος της Παναγίας της Τήνου (εικ. 25). Είναι μια άπλη σύνθεση με θέμα μια μαυροφορεμένη γυναίκα, που κρατά ένα μωρό στην

229. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε θέματα της καθημερινής ζωής αναφέρονται και τὰ γλυπτικά έργα του Γύζη. (Το παιδί που κάθεται, Το κορίτσι που ράβει, Το κορίτσι που γελά, και Βουκός στην πηγή. Εικ. 148, 148, 150 στο Montabdon, δ.π.). Τὰ έργα αυτά βρίσκονται σήμερα στην Έθνική Πινακοθήκη.

230. Βλ. γενικά Σ. Λυδάκης, Η ιστορία..., σ. 247.

ἀγκαλιά της. Το έργο σάν ιδέα έχει την ἀρετηρία του στο όμώνυμο έργο του Γύζη, με το οποίο ώστόσο δέν συνδέεται άμεσα. Περισσότερα κοινά σημεία παρουσιάζει με την Καλομάνα τής Συλλογής Κουτλίδη του ίδιου ζωγράφου. Στο έργο του Λαμπάκη επαναλαμβάνεται σχεδόν τυπικά το μοτίβο τής μάνας με το μωρό, μόνο πού έδώ ο ζωγράφος έχει μειώσει την ένταση τών χρυσοκίτρινων χρωματικών τόνων κι έχει δώσει κάποια δραματική ένταση στο θέμα του. Χαρακτηρίζεται από μιá δυνατή έκφραστικότητα, πού όφείλεται στη λιτότητα τών έκφραστικών του μέσων και στην έλλειψη τών διηγηματικών μοτίβων.

Νικόλαος Βώκος (1861-1902)

Ό Νικόλαος Βώκος, ειδικευμένος περισσότερο στη ζωγραφική ψαριών, ελάχιστα άσχολήθηκε με την ήθογραφική παράσταση²³¹. Στα έργα του αυτά δέν μπόρεσε να μετακινηθεί πέρα από τόν ακαδημαϊσμό τών δασκάλων του, του Λύτρα και του Γύζη, ενώ πού ολοκληρωμένος εμφανίζεται στις νεκρές φύσεις του με θαλασσινά.

Στο *Άομεγμα τής κατσίκας τής Συλλογής Κουτλίδη* (εικ. 26) εικονίζεται στο κέντρο μιās χωριάτικης αυλής μιá νέα κοπέλα, καθιστή ν' άρμέγει την κατσικά της. Ός προς το θέμα ο καλλιτέχνης ακολουθεϊ την πλούσια ζωγραφική παράδοση ανάλογων θεμάτων τών Κάτω Χωρών²³², ενώ στα μορφικά και χρωματικά στοιχειά ακολουθεϊ τις ακαδημαϊκές τάσεις τής εποχής του και συγκεκριμένα του Λύτρα και του Γύζη. Η έμφαση στο σχέδιο, ή ώραιοπάθεια τών μορφών, τά παραπληρωματικά θέματα και περισσότερο ή κυριαρχία του καφέ χρώματος, θυμίζουν πρώιμα έργα τών δύο αυτών δασκάλων τής νεοελληνικής ζωγραφικής, όπως την *Άναμونه* και το *Φίλημα* του Λύτρα και την *Καλομάνα* του Γύζη.

Χαράλαμπος Παχής (1844-1891)

Με τόν έπτανήσιο καλλιτέχνη Χαράλαμπο Παχή, έχουμε μιá χαρακτηριστική φωνή στη ζωγραφική ήθογραφικών θεμάτων. Ό Παχής γεννήθηκε στο Γαστούρι τής Κέρκυρας το 1844 και σπούδασε στην Άκαδημία του Άγίου Λουκά στη Ρώμη (1868-1869) με καθηγητές τούς Podesti, Coglietti και

231. Ό Ν. Βώκος, γόνος Ιστορικής οικογένειας από την Ύδρα, μετά τις πρώτες του σπουδές στο Σχολείο τών Τεχνών στην Άθήνα, ακολούθησε κι αυτός το 1886 το δρόμο προς το Μόναχο. Βλ. Χ. Χρήστου, *Η έλληνική, ...* σ. 157.

232. Βλ. λ.χ. το έργο του Hendrick Mommers (1623 - 1693), *Ποιμενικό Τοπίο* (Μόναχο, Alte Pinakothek). Εικ. 789 στο: Walter Bernt, *The Netherlandish Painters of the Seventeenth Century*, τ. II, 1970.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΠΑΝΩΡΙΟΣ (1857-1892)

- *Χωρική με πανέρι*, έλαιογραφία, $1,14 \times 0,76$, ένυπόγραφο, Συλλογή Κουτλίδη.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΩΚΟΣ (1859/61-1902)

Κοπέλα με ντέφι, έλαιογραφία, $1,775 \times 0,77$, ένυπόγραφο, Συλλογή Λούλη-Κρασιώτη.

Κοπέλα με στάμνα, έλαιογραφία, $1,53 \times 0,77$, ένυπόγραφο, Συλλογή Λούλη-Κρασιώτη.

Τό άρμεγμα τής κατσίκας, έλαιογραφία, $0,60 \times 1,20$, ένυπόγραφο, Συλλογή Κουτλίδη.

Χαρτοπαίγνιο σε βαναρική ταβέρνα, έλαιογραφία σε ξύλο, $0,47 \times 0,585$, ένυπόγραφο, Συλλογή Λεβέντη.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΑΜΠΑΚΗΣ (1859-1909)

Τό τάμα, έλαιογραφία σε ξύλο, $0,37 \times 0,29$, ένυπόγραφο, 1890, Συλλογή Ίδρύματος Παναγίας τής Τήνου.

Ή μοναχή (Εικονίζεται στο «Ήμερολόγιο Σκόκου», τ. 21ος, 1906, σ. 309).

Ή χαρτομάντισσα (Εικονίζεται στο «Ήμερολόγιο Σκόκου», τ. 21, 1906, σ. 309).

Ήκατονούτης (Εικονίζεται στο «Ήμερολόγιο Σκόκου», τ. 23, 1908, σ. 325).

Ή καλόγερος (Εικονίζεται στο «Ήμερολόγιο Σκόκου», τ. 23, 1908, σ. 199).

ΣΥΜΕΩΝ ΣΑΒΒΙΔΗΣ (1859-1927)

Τούρκικο χαμάμ, έλαιογραφία, $0,50 \times 0,34$, ένυπόγραφο, 1859, Συλλογή Κουτλίδη.

Δύο τουρκάλες σε σπίτι, έλαιογραφία, $0,27 \times 0,27$, ένυπόγραφο, 1895, Συλλογή Κουτλίδη.

Κυρία με ένδυμα χοροϋ, έλαιογραφία σε ξύλο, $0,37/0,26$, ένυπόγραφο, 1898, Συλλογή Κουτλίδη.

Τουρκάλα κουβαλάει νερό, έλαιογραφία, $0,29/0,20$, ένυπόγραφο, 1898, Συλλογή Κουτλίδη.

Γυναίκα πού προσεύχεται, έλαιογραφία, $0,34 \times 0,50$, 1899, Συλλογή Κουτλίδη.

Τό άναμμα του τσιμπουκιοϋ, έλαιογραφία, $0,83 \times 0,56$, ένυπόγραφο, 1899, Συλλογή Κουτλίδη.

Γυναίκα ξαπλωμένη, έλαιογραφία, $0,40 \times 0,645$, ένυπόγραφο, 1912, Ήθνική Πινακοθήκη.

Είχ. 25. Έμφ. Αιμπαύκη.
ΤΟ ΤΑΜΙ.
Σελ. Ίδου. Παναγίας Τύπου

Ελευθερία & ειρήνη
0,37 x 0,29, ευνοημένα
1890, 20. Ιδρ. Βαλκίων
Την

Είχ. 26. Νιζόλου Βώζον.
ΤΟ ΑΡΜΕΙΜΑ
ΤΗΣ ΚΑΤΣΙΚΑΣ.
Συλλογή Κουτίδη

